

Bohaterowie naszych ulic

Księżna Anna z Sapiehów Jabłonowska

Anna Paulina z Sapiehów Jabłonowska (żona Jana Kajetana) – księżna, (1728 – 1800), wojewodzina braclawska, mecenas nauki i sztuki, wybitna administratorka swoich dóbr.

Była córką Karoliny Teresy z Radziwiłłów z pierwszego jej małżeństwa z Kazimierzem Leonem Sapiehą. Została żoną Jana Kajetana Jabłonowskiego (1699-1764), wojewody braclawskiego. Należała do najznakomitszych polskich postaci kobiecych w XVIII. w. Zdolna i wykształcona rzuciła się po śmierci męża w wir walk politycznych, a po elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego wystąpiła przeciw niemu, popierając swymi wpływami konfederację barską, szczególnie na dworach w Wiedniu i Paryżu. Po upadku konfederacji pogodziła się z królem, wycofała się z życia politycznego i odtąd całą duszą oddała się pracy społecznej, starając się usilnie o podniesienie kultury duchowej i materialnej wśród poddanych w swych wsiach i miasteczkach. Za przykładem innych magnatów polskich zniosła w swych dobrach pańszczyznę, zaprowadzając w jej miejsce czynsze. Budowała szpitale i fabryki, chcąc w ten sposób podnieść stan zdrowotny i materialny poddanej jej ludności. Interesowała się żywo rozwojem swych olbrzymich posiadłości (państwo siemiatyckie, kockie i wysockie), a dla unormowania obowiązków poddanych i urzędników opracowała ustawy powszechne dla dóbr swoich rządców.

Odziedzyczyła dobra na Podlasiu, Lubelszczyźnie i Wołyniu, zwana była Panią na Siemiatyczach i Kocku.

Zapisała się trwale w rozbudowie tych miast. Działała za granicą od 1769, ale już w 1771 powróciła przez Gdańsk do kraju. Zamieniła podupadłe Siemiatycze w tętniący życiem ośrodek gospodarczy i kulturalny. Wybudowała tam ratusz, drukarnię, szkołę akuszerki, szpital i manufaktury, stwarzając ważny ośrodek handlowy regionu. Zorganizowała kasę zapomogowo-pożyczkową włościan. W Kocku przebudowała stary pałac Firlejów, zamieniając go w okazałą rezydencję. Zapraszała do siebie zagranicznych uczonych, zgromadziła wielką bibliotekę i bogate kolekcje historii naturalnej, jedne z najlepszych w ówczesnej Europie. Niestety, jej reformy zakończyły się finansową ruiną. Zmarła 8 lutego 1800 w Berezdowie na Wołyniu.

Ludwik Osiński

Ludwik Osiński (ur. 24 sierpnia 1775 w Kocku, zm. 27 listopada 1838). Polski krytyk literacki, teoretyk literatury, tłumacz i poeta. Przedstawiciel obozu klasyków, wychowanek pijarów. Wolnomularz, członek loży wolnomularskiej Wielki Wschód Polski. W latach 1815-1820 pełnił wysoką i odpowiedzialną funkcję wielkiego mówcy loży. W roku 1794 uczestnik powstania kościuszkowskiego. W okresie 1808-1810 redaktor miesięcznika Pamiętnik Warszawski. Przeciwnik powstania listopadowego, jednak w roku 1831 wziął w nim udział jako prezes powstańczej Rady Muncypalnej w Warszawie. W latach 1804-1814 pełnił funkcję sekretarza Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Od 1808 był zięciem Wojciecha Bogusławskiego. Objął po nim w 1814 dyrekcję Teatru

Narodowego w Warszawie - funkcję tę sprawował do 1827 samodzielnie, a następnie do 1833 razem z Ludwikiem Adamem Dmuszewskim. Był profesorem w Uniwersytecie Warszawskim, gdzie wykładał literaturę. Osiński przetłumaczył na język polski wiele utworów dramatycznych - Zygmunt Gloger ocenił, że jego „Horacjuszów, Alzyre, Cyda, Cynne potomni z uwielbieniem poety polskiego odczytywać będą”.

Generał Franciszek Kleeberg

Był synem Emiliana, powstańca styczniowego i oficera kawalerii CK Armii, i Józefiny Couschée oraz starszym bratem Juliusza, generała brygady WP. Wg tradycji rodzinnej Kleebergowie wywodzili się od szwedzkiego żołnierza, który przybył do Polski z wrogą armią w XVII wieku, trafił do niewoli, spolszczył się i w końcu został założycielem rodu rycerskiego.

Po ukończeniu szkoły realnej w Hranicach i złożeniu matury w Wiedniu w 1905 r., kontynuował naukę w Akademii Wojskowo-Technicznej w Mödling. W 1911 ukończył Szkołę Strzelecką Artylerii w Hajmasker. Dwa lata później wstąpił do Szkoły Sztabu Generalnego w Wiedniu, której nie ukończył z powodu wybuchu I wojny światowej.

Od 9 września 1939 r. dowodził Samodzielną Grupą Operacyjną „Polesie”. Pod Jabłoniem i Milanowem pobił wysunięte kolumny oddziałów Armii Czerwonej. 6 października 1939, po czterodniowych walkach z Wehrmachtem pod Kockiem, złożył broń jako ostatni polski generał. Pozostał jedynym dowódcą SGO bez porażki - przeciwnik pod Kockiem został pobity, a Kleeberg został zmuszony do podpisania kapitulacji tylko z powodu braków w zaopatrzeniu i amunicji. Po bitwie dostał się do niewoli niemieckiej. Przebywał w Oflagu IVB w twierdzy Königstein koło Drezna. Zmarł 5 kwietnia 1941 w szpitalu wojskowym w Weisser Hirsch. Został pochowany na cmentarzu w Neustadt. Prezydent RP, na wniosek Naczelnego Wodza, z dniem 1 stycznia 1943 pośmiertnie awansował go do stopnia generała dywizji. W 1969 prochy gen. Franciszka Kleeberga przewieziono do kraju i 6 października złożono na Cmentarzu Wojennym w Kocku pomiędzy poległymi żołnierzami z dowodzonej przez niego SGO „Polesie”.

Berek Joselewicz

Urodził się w należącej wówczas do Rzeczypospolitej Kretyndze na Żmudzi w 1764 roku. Był faktorem i handlarzem końmi. Zatrudniony był przez księcia, który wysyłał go za granicę. Podczas jednego z takich wojaży nauczył się francuskiego. Spędził trochę czasu w Paryżu, kiedy rozpoczęła się rewolucja francuska. Przeżycie to być może zainspirowało go do późniejszego przyłączenia się do Kościuszki.

Podczas insurekcji kościuszkowskiej w 1794 organizował Pułk Lekkokonny Starozakonny (żydowski). 17 września 1794 roku Kościuszko oficjalnie ogłosił utworzenie żydowskiego oddziału. Joselewicz, wraz z innym Żydem, Józefem Aronowiczem, stworzyli patriotyczną odezwę w języku jidysz wzywającą do walki wydaną 23 kwietnia.

500 mężczyzn odpowiedziało na wezwanie, uformowano z nich regiment kawalerii - wg niektórych autorów Joselewicz miał jednak za mało czasu i środków na jego sformowanie, bo jedynie 3 tygodnie i 3000 złp. Na prośbę Joselewicza zapewniono im możliwość przestrzegania religijnych obyczajów, dostęp do koszernego jedzenia, powstrzymywania się od pracy w szabat (kiedy to było możliwe), a także noszenia tradycyjnych żydowskich bród. W okresie insurekcji warszawską Pragę zamieszkiwało ok. 7000 ludzi, z czego ok. 5000 stanowili Żydzi. Oprócz oddziału Joselewicza sformowano oddziały żydowskiej milicji. Oddział Joselewicza brał udział w obronie warszawskiej Pragi, podczas której został rozbity. Tylko część przeżyła, włączając w to samego Joselewicza, który dostał się do niewoli rosyjskiej.

Po klęsce insurekcji kościuszkowskiej Joselewicz przez Galicję wyemigrował do Włoch. Tam trafił do legionów Jana Henryka Dąbrowskiego. Jako dowódca polskiego oddziału w wielu bitwach napoleońskich: nad Trebbią, pod Novi, Hohenlinden, Austerlitz i Frydlandem. W 1808 został kawalerem orderu Virtuti Militari. Odznaczony był także Legią Honorową.

W armii Księstwa Warszawskiego dowodził szwadronem. Zginął podczas potyczki z Austriakami pod Kockiem w 1809. Jego grób znajduje się pod Kockiem przy drodze do miejscowości Białobrzegi.

Ksiądz Wojciech Ossoliński

(1796-1842) – proboszcz w Kocku (1828-1841), doktor teologii, profesor Uniwersytetu Warszawskiego i pierwszy rektor Akademii Duchownej w Warszawie.

Aleksander Józef Graybner

(ur. 12 czerwca 1786 w Kocku – zm. 9 listopada 1847 w Warszawie) – prezydent Warszawy. Był synem kapitana artylerii konnej i szambelanem króla Stanisława Augusta Poniatowskiego Jana Henryka Graybnera i Anny Marii z domu Reinschmitt.

Na UJ w Krakowie studiował prawo. Natomiast na Uniwersytecie Wileńskim studiował fizykę, matematykę wyższą i stosowaną. Od 1807 pracował w administracji Księstwa Warszawskiego. Był urzędnikiem skarbowym. Od 1814 pracował u boku senatora Nikołaja Nowosilcowa.

Od 1837 był prezydentem Warszawy (do 1840 p.o.). Był inicjatorem uporządkowania podatków i opłat miejskich. W mieście wybrukowano kilkadziesiąt ulic i ułożono chodniki. Za jego prezydentury zabroniono budować drewniane domy. Za rządów Graybnera został uporządkowany Cmentarz Powązkowski.

Aleksander Józef Graybner zmarł 9 listopada 1847 i został pochowany na warszawskich Powązkach.

Generał Michał Heydenreich pseud. Kruk

(ur. 19 września 1831 w Warszawie, zm. 9 kwietnia 1886 we Lwowie) – polski generał w powstaniu styczniowym.

Pochodził z Warszawy, był synem spolonizowanego Niemca i Francuzki. Ukończył Akademię Sztabu Generalnego w Sankt Petersburgu. W 1862 jako podpułkownik przeszedł do sztabu 2 Dywizji Kawalerii, stacjonującej w Kongresówce. Członek Koła Oficerskiego założonego przez Zygmunta Sierakowskiego w Sankt Petersburgu. Wszedł w skład Wydziału Wojny Komitetu Centralnego Narodowego.

Po wybuchu powstania latem 1863 roku został mianowany naczelnikiem wojennym województw podlaskiego i lubelskiego. Podporządkował sobie mniejsze partie powstańcze. Jego oddział po przegraniu 24 lipca bitwy pod Kaniwołą, odniósł zwycięstwo w drugiej bitwie pod Chruśliną (4 sierpnia), 8 sierpnia rozbił w bitwie pod Żyrzynem rosyjski konwój poczty pieniężnej osłaniany przez 550 żołnierzy i 2 działa. Wziął licznych jeńców, zdobył przesyłkę pieniężną w wysokości 200 000 rubli. Było to największe zwycięstwo oręża polskiego w tym powstaniu. Rząd Narodowy rozkazem dziennym nr 11 z 22 sierpnia 1863 mianował Heidenreicha generałem. 24 sierpnia poniósł klęskę w bitwie pod Fajslawicami. Po niepowodzeniach wycofał się do Galicji. Stał na czele zgrupowania, które miało przebić się z Galicji, od strony Wołynia w lubelskie. Jednak już 1 listopada, wobec rozproszenia jego oddziałów pod Poryckiem, zaniechał przeprowadzenia tej operacji. Sam ze sztabem i małą eskortą Krakusów udał się w lubelskie. Tam zebrał rozproszone siły, które jednak 25 grudnia poniosły klęskę w bitwie pod Kockiem.

W trakcie reorganizacji wojska powstańczego przez Romualda Traugutta był przewidziany na dowódcę I korpusu, jednak wobec upadku powstania nie objął funkcji i wyjechał do Francji, a potem do Wielkiej Brytanii. Wziął udział w wojnie francusko-pruskiej 1870-1871. W 1872 został zainicjowany w paryskiej loży masońskiej. Wkrótce osiadł we Lwowie, gdzie prowadził warsztat rzemieślniczy. Tam też zmarł, spoczywa na Cmentarzu Łyczakowskim.

Rabin Menachem Mendel Morgenstern

Twórca (w latach 1834–59) tzw. chasydyzmu kockiego. Morgenstern był uczniem rabina Symcha

Bunam z Przysuchy, który wyróżniał się od innych cadyków polskich gruntowną znajomością filozofii i nauki średniowiecznej. Chasydyzm kocki różnił się od chabadzkiego tym, że potępiał ascezę i głosił radość życia. Tak jak i jego mistrz rabin Morgenstern był wybitnym talmudystą, uprawiał studia religijno-filozoficzne i głosił „radosną służbę Bożą”. Wzbudzał duży niepokój wśród swoich żydowskich współwyznawców, ponieważ próbował dokonać syntezy między kabałą – nauką tajemną przypisywaną rabinowi Szymonowi ben Jochaj, uczonemu palestyńskiemu z czasów Hadriana (76—138 n.e.) – a talmudem i objawiał dość znaczne jak na chasydów zrozumienie nauk świeckich. Do Kocka ściągaly liczne pielgrzymki żydowskie, by ujrzeć bądź poradzić się słynnego z mądrości kockiego cadyka. Przebywał m.in. u niego ok. roku wykształcony i wpływowy wśród Żydów Izrael Chasyd z Siedlec, gorący polski patriota, broniący w czasie powstania styczniowego sprawy polskiej wobec swych współwyznawców. Był on wielce wpływowym człowiekiem na dworze cadyka kockiego. Rabin M. M. Morgenstern zmarł w 1859 r., a rządy w gminie żydowskiej objął jego syn. Z Kocka chasydyzm dotarł do Góry Kalwarii i Warszawy.